

GH. N. VASILACHE

CAPCANE ALE LIMBII ROMÂNÊ

Întrebări, răspunsuri, comentarii

Capitolul 1

Aspecte fonetice*

1.1. J, Ș + a sau ea în radicalul și în terminația cuvintelor?

se așază sau se așează?; se protejază sau se protejează?

Întrebările din titlu fac referire la pronunțarea și scrierea corecte a cuvintelor cu **ș, j** în structură, care creează reale dificultăți pentru numeroși vorbitori cu diferite niveluri de pregătire. În reglarea ortografiei și a ortoepiei unor astfel de cuvinte, vom ține seama de o regulă gramaticală și fonetică relativ simplă care precizează că după **ș, j** în rădăcina cuvintelor se pronunță și se scrie, **a, e, i**, nu **ea, ă, â**. Așadar vom spune și vom scrie corect: *dojană, jalbă, mojar, șade, șale, tânjală; a înșeua, a jecmăni, jelanie, a jeli, șepcută, șelar, șerpaș; jilav, jilt*. Cele mai multe consecvențe se consemnează în cazul verbelor **a așeza, a deșela, a deșerta, a înșela** (de conjugarea I), care cuprind pe **ș** în rădăcină. Ținând seama de regula amintită mai sus, formele corecte pentru indicativ prezent, 3 sg. și pl. și la imperativ, 2 sg. ale verbelor menționate sunt **așază, deșală, deșartă, înșală**, în contrast cu opțiunea ortografică a majorității covârșitoare a vorbitorilor care aleg varianta cu **ea** în radical, opțiune ce corespunde astăzi cu decizia noului DOOM³, care nu anțează norma ortografică precizată anterior, consemnând la p. 93 faptul că „actualmente se admite și scriere cu **ea** în **deșeartă, înșeală**,... ca și a lui **așează** (cu **a** în radical).” Așadar, e corect să spunem și să scriem: *Vânzătoarea așază/așează frumos și la vedere marfa pe rafturi.; O măsură care așază/așează în toate drepturile pe toți oamenii care îndeplinesc condițiile legii a fost votată în Parlamentul României. [Antena 1, 16.02.2020, ora 7:10]; Cine se bucură de un eventual scandal între K.I. și L.O. se înșală/se înșeală amarnic.; — Copile, așază-te/așează-te la locul tău mai repede!; — Înșală-ne/înșeală-ne, domnule, la cântar și vei suporta consecințele de rigoare!; Grădinarul deșartă/deșeartă o găleată de apă la rădăcina plantelor.*

Obs. Se scriu însă cu **ă** derivatele lui *jar* (*jărativ, jăruil, șagă (șăgalnic), șal (șăluț), șanț (șântuleț, șanțisor), șatră (șătrar, șătrăreasă), jalbă (jălbar), jarcă* [pluralul *jărci*], termenii populari sau învechiți (*jărăgai*) și regionalismele *jăpcan, jăchilă, jărpan*. Verbele *a eșua, a înșeua*, cu **ș** în rădăcină, dar cu tema terminată în vocală, urmează în flexiune tiparul lui *a lucra*, ca și verbele *a accentua, a atenua, a dilua, a evacua, a situa, a statua* etc. Așadar, formele corecte sunt: [e] *eșuează/înșeuează*, ca și [e] *lucrează*.

În schimb, verbele următoare: *a afișa, a defrișa, a detașa, a furișa, a îmbrățișa, a înduioșa, a înfricoșa, a înfățișa, a reproșa, a retușa, a ricoșa, a trișa; a angaja, a aranja, a avantaja*,

* Pentru alte detalii și informații științifice vezi Mioara Avram, *Ortografie pentru toți*, Editura Academiei Române, București, 1990.

a bandaja, a corija, a deranja, a descuraja, a dirija, a se erija, a etaja, a încuraja, a menaja, a neglija, a proteja, a șantaja (de conjugarea I) au pe **ș, j** în **finalul temei** pentru grafia căroră este valabilă regula care stabilește că în desinențe, sufixe gramaticale sau lexicale se pronunță și se scriu, de regulă: *a, ă, â, e* sau *ea*. De aceea, sunt corecte formele: *afișează, se furizează, retușează; angajează, bandajează, neglijează, protejează, șantajează* etc. Regula se aplică și pentru verbele de conjugarea a IV-a cu sufixul infinitival *-i* de tipul *a se beteji, a mânji, a obloji, a prăji, a rotunji, a veșteji; a căptuși, a copleși, a greși, a învălmăși, a se moleși, a sfârși*, care la imperfect persoana a III-a singular se scriu și se pronunță cu *ea*: *se betejea, mânjea, oblojea, prăjea, rotunjea, veștejea; căptușea, copleșea, greșea* etc.

Prin urmare, sunt corecte, din punctul de vedere al pronunției și al grafiei, formele: *Vecinul nostru nu ne deranjează* (nu *deranjază*) niciodată.; *Vasile se furizează* (nu *furișază*) *pe poarta din spate pentru a nu fi găsit.*; *Nicolae Botgros dirijează* (nu *dirijază*) *orchestra „Lăutarii” la spectacolele organizate de televiziunea națională.*; *De multe ori, unii jucători trișează* (nu *trișază*) *la pocher.*; *La orele de educație fizică, profesorul nu menajează* (nu *menajază*) *pe nimeni.*; *Tatiana se înfățișează* (nu *înfățișază*) *la toate ședințele cu părinții.*; *Esențiale Max regenerează și protejează* (nu *protejază*) *celulele hepatice.*; *Alegerile anticipate nu avantajează* (nu *avantajază*) *pe niciunul dintre partidele mici.* Având în vedere explicațiile de mai sus, se înțelege că formele corecte din titlu sunt: *se așază/așează, se protejează.*

Aceeași normă se respectă și în cazul formelor lexicale derivate cu sufixele următoare:

- eală: *betejeală, mânjeală, oblojeală, prăjeală, vrăjeală, învălmășeală, moleșeală, sfârșeală;*
- ească: *ostășească, răzășească, strămoșească, vitejească;*
- ean (de apartenență locală): *argeșean, crișean, doljean, făgărășean, hușean, maramureșean, oșean* etc.

Obs. Unele substantive proprii s-au fixat (prin tradiție) în forme cu *-an/-ani* în loc de *-ean* în terminație, deși urmează după *ș, j*:

- a. **nume de persoane:** *Cartojan, Crișan, Ieșanu, Lugojana, Orășanu, Sălăjan, Stolojan;*
- b. **nume de locuri:** *Blăjani, Botoșani, Crișana, Drăgășani, Focșani, Petroșani, Transfăgărășan* (șosea);
- c. **nume de firme:** *Argeșana, Clujana, Someșana* etc.

1.2. Rostim *e* sau *ie* la inițiala cuvintelor?

Printre greșelile frecvente, le menționăm pe cele care se referă la pronunțarea sau scrierea cu *e* sau *ie*, în cuvintele neologice și în cuvintele din fondul vechi al limbii române. Normele diferă după poziția în cuvânt: la început de cuvânt sau de silabă (după o vocală), respectiv în interiorul unei silabe (după o consoană). Pornind de la scriere spre pronunțare, putem evidenția faptul că, în timp ce secvența grafică *ie* nu se citește niciodată *e*, litera *e* se pronunță uneori *ie*.

La început de cuvânt și de silabă (după o vocală) pronunțarea și scrierea cu *e* sau *ie* sunt decise de etimologia cuvintelor, făcându-se distincție astfel între cuvintele din fondul tradițional și neologisme.

a. În cuvintele din fondul tradițional se pronunță și se scrie de obicei **ie**: *ied, iederă, ieftin, ienibahar, ienicer, iepe, iepure, ierburi, ieri, ierna, ierta, iesle, ieșire, iezer, baie, bătaie, cărăuie, cheie, femeie, voie*, precum și în derivatele sufixate de la unele dintre acestea: *ieduță, ieftinire, iepușoară, iepuraș, ierbuliță, ierbușoară, iernare, iertăciune* etc. Se scrie și se pronunță **ie** inclusiv la formele verbelor cu finală vocalică a radicalului: *bântuie, biruie, lălăie, măcăie, mângâie, suie, trebuie*. La multe dintre aceste cuvinte se constată alternanța fonetică **ie/ia**: *iadă, iapă, iarbă, iartă, [să] iasă*. În schimb, norma ortografică diferă de cea ortoepică în formele pronominale *eu, ea, el, ei, ele* și în formele verbului *a fi*: *e, era, erai, eram, erați, era, este, ești*, scrise toate cu *e* inițial, dar pronunțate **ie**. Așadar, este la fel de greșită rostirea doar cu *e* în cazul acestor cuvinte, care, conform celor enunțate mai sus, trebuie rostite cu **ie**. Regula scrierii cu **ie** a cuvintelor din fondul tradițional pronunțate astfel este valabilă și pentru numele proprii de toponime provenite din cuvinte comune: *ledera, lepurenii, lezer* etc.

În cazul numelor proprii de persoane, regula scrierii și pronunțării cu *e* sau **ie** nu este strict respectată, aici funcționând și respectarea dorinței purtătorului, asociată cu modul de fixare prin tradiție. De aceea, se tolerează variante grafice ca: *Andreescu* și *Andreiescu, Eremia* și *Ieremia, Nae* și *Naie, Nicolae*, dar și *Nicolaie*. Se scriu numai cu *e* prenumele tradiționale *Ecaterina, Eftimie, Elena, Elisabeta* etc.

Obs. Se scriu cu **ie**, pronunțat [ie], unele verbe neologice cu radical cu finală vocalică: *atribuie, contribuie* (prin asimilare la verbele din fondul vechi *suie, trebuie*), dar și neologisme cu **ie** în etimon: *hematopoieză, proiect*. [DOOM³, p. 96]

b. Norma ortoepică condamnă rostirea **ie** a lui *e* de la începutul unor cuvinte neologice sau de la începutul unor silabe (după o vocală): *economie, ecran, edil, educație, efect, efemer, elan, electric, elev, elocvent, emoție, emotiv, epic, epocă, epopee, eră, est, etaj, Europa, exista; aerodrom, alee, asidue, canoe, coexista, creez, duel, duet, graminee, idee, influență, licee, marea, orhidee, poet, proeminent*. Graficile greșite cu **ie** în loc de *e* la neologisme sunt mai frecvente în interiorul cuvintelor și mai ales în secvența **ee**, scrisă greșit **ie**. Prin urmare, rostiri precum *iero, iepocă, ieducație, ieuropen; ideie, aleie, ortoiepie, poiezie, poiet, poiem* sunt, indiscutabil, **greșite**. Greșeala de pronunțare este influențată, probabil, de existența regulii ortoepice (notate mai sus), conform căreia *e* se pronunță **ie**, numai că această regulă se aplică doar unor cuvinte din fondul tradițional, nu și neologismelor. Unele cuvinte moștenite din latină sau împrumuturi ulterioare, de obicei neologisme latino-romanice, se deosebesc între ele prin pronunțarea și scrierea cu *e* sau **ie**. În această situație sunt: **fier** (moștenit din latină) și derivatele tradiționale *fierar, fierărie, înfieră*, dar *fero-*, *feri-* (elemente de compunere savantă) din structura unor termeni tehnico-științifici ca *feroaliaj, ferocianură* sau derivatele neologice (cale) *ferată*, (acid) *feric, feronerie*, (oxid) *feros*, (apă) *feruginoasă*; **miere** (moștenit) și **mieros** față de *melifer*; **piept** (moștenit) și derivatele tradiționale *pieptar, pieptiș, pieptos* față de *pectoral*; **a pierde** (moștenit) și derivatele tradiționale *pierzanie, pierzător* față de

perdant, perdiție; a pieri (moștenit) și derivatele *pieritor, pieritură* față de *perisabil* (neologic); *pietre* (moștenit) și derivatele *pietrar, pietrărie, pietros, pietroi, pietriș, a pietrui, a împietri* față de *a petrifica* și elementul de compunere *petro-* (*petrografie, petrograf*); *vierme* (moștenit) și derivatele *viermănos, viermișor, viermui* față de elementul de compunere *vermi-* (*vermicid, vermiform, vermifug*); *viers* = melodie, voce (moștenit) și *a viersui* față de neologismele *vers, verset, versifica* etc. Greșelile de pronunțare sau de scriere semnalate mai sus marchează lipsa de instrucție a vorbitorului care le folosește, iar reproducerea și în scris a acestor rostiri reprezintă o gravitate sporită. (vezi Mioara Avram, *Ortografie pentru toți*, 1990, p. 21)

1.3. Pronunțăm *cs* sau *gz*?

O exprimare îngrijită înseamnă, pe lângă respectarea regulilor gramaticale, și o pronunție corectă a cuvintelor pe care le utilizăm, aspect care adesea este ignorat, așa cum se întâmplă când e vorba de **termeni care cuprind litera x**. Scrierea și pronunțarea corectă a acestor cuvinte ridică numeroase probleme din cauza faptului că, în asemenea cazuri, se încalcă o regulă generală a ortografiei limbii române, conform căreia fiecărui sunet îi corespunde o literă. Litera *x* face însă excepție, deoarece, în funcție de contextul fonetic, adică de vecinătatea altor sunete, aceasta notează nu un sunet, ci un grup de două sunete consonantice: fie grupul consonantic *cs*, fie grupul *gz*.

Ca regulă generală, litera *x* se pronunță *cs*:

- **la început** de cuvânt, urmată de o vocală (*xanax, xenofob, xerox, xilofon, xilograf*);
- **la sfârșit de cuvânt**, după o vocală (*ax, bax, box, complex, duplex, fenix, fix, fox, index, influx, lax, limax, lux, ortodox, perplex, pix, plex, prefix, prolix, reflex, reflux, suffix, xerox*);
- **în interiorul cuvântului**, înaintea unei consoane (*a excava, excepție, a excita, a exfolia, exhaustiv, experiență, experimenta, a explica, explozie, [a] exprima, extemporal, extensie, exterior, extern, extras, extrem, text* ș.a.);
- în cuvinte **împrumutate** gata formate: *excurs, excursie, expatria, explica, exploata* sau în cele formate cu prefixele neologice **ex-**, **extra-**: *a exînscrie, ex-premier, extrafin, extracorporal, extraestetic*.

De asemenea, *x* se rostește *cs* în cazul numelor proprii de persoane: *Alexandra, Alexandru, Axene, Axinia, Polixenia, Roxana, Ruxandra, Xenia* etc., precum și al numelor de familie derivate de la acestea: *Alexandrescu, Alexiu* ș.a. Astfel de cuvinte scrise cu *x* sunt, în marea lor majoritate, neologisme; doar câteva sunt ceva mai vechi, de origine neogrecă sau turcă.

Obs. Se scrie *es* și se pronunță [es] în cuvinte împrumutate recent: *espresor, espresso* (it.) sau în care această secvență **face parte** din radical (**nu este prefix**): *escadrilă, escalada, escroc, espadrilă*.

Alteori litera *x* aflată între două vocale se pronunță diferit de la un cuvânt la altul, deși contextul fonetic este identic, norma de pronunțare fiind stabilită, în aceste situații, de *DOOM*³.

Aceasta se poate reda fie prin grupul de sunete sonore **gz**, fie prin grupul de sunete surde **cs**. Pronunțarea lui **x** ca [**gz**] este indicată în dicționar; când nu se indică pronunțarea, înseamnă că **x** se rostește cu valoarea componentelor lui **c + s** [**ks**]. Se pronunță **gz** în cuvinte neologice latino-romane precum: *auxiliar, exact, exala, exalta, examen, exantem, exantematic, exaspera, execută, exemplu, exercita, exercițiu, exil, exista, exotic, exulta*, precum și în familiile lexicale formate de la unele dintre acestea. Se pronunță **cs** în cuvinte ca: *aproximație, axă, bauxită, doxă, exacerba, exacerbare, exeget, exegeză, exigență, exigent, *exit-poll, exod, exonera, exorbitant, exorcism, exorcizare, exoteric, exotermic, a fixa, hexametrul, maxim, oxid, reflexe, taxă, toxic* ș.a.

DOOM-ul nu stabilește reguli general valabile, ci numai îndrumări orientative, în funcție de etimologie, de calea de transmitere (orală sau scrisă), de pronunțarea în limba de origine sau contrară acesteia etc. De aceea, în cazul cuvintelor scrise cu **x**, se constată multe greșeli de pronunțare la unii vorbitori neinițiați sau care nu acordă prea mult interes pentru o exprimare corectă. Cele mai multe se fac la pronunțarea cuvintelor cu **x** intervocalic. Mai frecventă este rostirea cu **cs** a cuvintelor care ar trebui pronunțate cu **gz**: *aucșiliar, ecsact, ecsamen, ecsemplu, ecsil, ecsista, ecsotic* etc. O altă greșeală se referă la pronunțarea grupului consonantic **ks** (îndeosebi precedat de vocala **e**) redus la **s**, când este urmat de o consoană. Putem auzi frecvent **rostiri greșite** de tipul: *escavator, exclamație, escrescență, esplicație, exploatare, extrema* (dreaptă), *escursie, eshibiție, espoziție, inespugnabil, justapunere*. Pe de altă parte, litera **x** este utilizată de către unii în scris, în mod nejustificat, acolo unde normele au consacrat scrierea cu grupul consonantic **cs**. Astfel, cuvinte (din fondul tradițional sau neologisme) precum: *a catadicsi, cocs, cocșar, cocșerie, cocsagâz, comics, îmbâcși, facșimil, fucșie, fucșină, micsandră, rucșac, sconcs, vacs, [a] vâcșui, vâcșuitor* apar scrise **greșit** cu **x**: *faximil, sconx, vax* etc. Un alt tip de greșeală destul de frecventă se referă la falsa analogie cu prefixul **ex-** în cazul unor cuvinte cu **s** precedat de vocala **e** și urmat de consoana **c**, ajungându-se astfel la grafii **incorecte**: *excadră, excadrilă, excadron, excalada, excalator, excală, excalop, excamota, excamotare, excapadă, [a] excorta, excortă, excrocă, excroc, excrocherie*, în locul formelor corecte *escadră, escadrilă, escroc, escrocherie* etc.

Obs. Litera **x** de la finalul substantivelor și adjectivelor masculine se modifică în **çș** când acestea își atașează desinența **-i** de plural: *complecșii, feniçșii, fiçșii, lincșii, ortodocșii, perplecșii, prolificșii, sfincșii* etc. În cazul unor nume proprii străine sau al altor cuvinte străine, **x** corespunde unui singur sunet, cum este *Bruxelles* (pron. *Brüssel*), *xiamen* (pron. *siamen*) sau nu se pronunță – *Bordeaux* (pron. *Bordo*).

Analizând cauzele erorilor existente în privința scrierii cu **gz** sau **cs**, Mioara Avram remarcă faptul că una dintre acestea este identitatea unor contexte fonetice, dar cu scriere diferențiată după criteriile etimologice care nu sunt la îndemâna nespecialiștilor. De exemplu, se scrie *cocs*, dar și *box*; *vacs*, dar și *ax*; *sconcs*, dar și *linx*; *facșimil*, dar și *maximă*; *micsandră*, dar și *[a] mixa*. Alături cele două grupuri consonantice apar în contexte grafice foarte asemănătoare: *exagera* [**cs**], dar și *exact* [**gz**], *exegeză* [**cs**], dar și *exemplu* [**gz**]; *oxid* [**cs**], dar și *auxiliar* [**gz**],

exod [cs], dar și *exotic* [gz], *exuberant* [cs], dar și *exulta* [gz]. La aceste explicații, se mai poate adăuga și oscilația în timp a normelor ortografice stabilite de diferitele ediții ale dicționarelor sau ale îndreptarelor ortografice. De exemplu, *cocs*, *fucsină* și *vacs* se scriau cu *x* după regulile academice din 1932. În concluzie, ori de câte ori avem nedumeriri, incertitudini privind rostirea și scrierea grupurilor consonantice analizate, este bine să apelăm la lucrările normative în vigoare. (pentru alte detalii vezi Mioara Avram, *Ortografie pentru toți*, pp. 80–85)

1.4. Rostim și scriem cu *s* sau *ș*?

Între *s* și *ș* se produc adesea confuzii în pronunțare și în scriere atât în cuvintele tradiționale, cât și în cele mai noi. Normele academice care reglementează scrierea corectă a unor astfel de cuvinte sunt numeroase și țin seama de poziția acestor consoane în structura cuvintelor, precum și de contextul fonetic în care apar.

La început de cuvânt, înaintea de *č* [scris *c + e, i*], se pronunță și se scrie numai *s*: *scelerat*, *scenarist*, *scenă*, *scenetă*, *sceptic*, *scenografie*, *sceptru*, *sciatică*, *scindare*, *sciziune* etc.

a. Înaintea de *k* [scris *ch + e, i*], se pronunță și se scrie *s* în cuvintele *scheci*, *schelă*, *schelălăi*, *schelet*, *schemă*, *schematic*, *scheuna*, *schii*, *schijă*, *schilodi*, *schimba*, *schingiui*, *schismă* etc., dar *ș* în cuvinte precum *șchiop*, *șchiopăta*, *șchiopătură*.

b. Înaintea de *p* se pronunță și se scrie *s* în cuvintele *spangă*, *special*, *spicher*, *spicheriță*, *spițer*, *spray* (pronunțat corect *spre*), *sprint*, *sprinta*, dar *ș* în *șpagat*, *șpangă*, *șpalt*, *șperaclu*, *șpriț*.

În interiorul cuvântului, înaintea unei consoane, scrierea cu *s* și *ș* are variații asemănătoare cu cele de la începutul cuvântului, în cadrul acelorași contexte fonetice.

a. Înaintea de *č* [scris *c + e, i*], se pronunță și se scrie numai *s* în *ascet*, *ascendent*, *ascensiune*, *ascensor*, *căscioară*, *descendent*, *descentraliza*, *descifra*, *descinde*, *disciplină*, *discipol*, *fuscel*, *mescioară*, *muscel*, *piscicol*, *susceptibil*, *resuscita*, *suscita*, precum și în toate cuvintele cu sufixele *-escent*, *-escență* (*adolescent*, *convalescent*, *efervescent*, *incandescent* etc.), dar cu *ș* în cuvântul *coșciug*.

b. Înaintea de *k* [scris *ch + e, i*], se pronunță și se scrie *s* în *descheia*, *deschide*, *deschinga*, *muschetă*, *muschetar*, dar *ș* în *mușchi*, *mușchiuleț*, *rășchira*, *rășchitor*, *teșcherea*.

Distincția dintre *s* și *ș* trebuie respectată și la literele majuscule. Aceasta se face prin notarea sedilei la litera *ș* (Ș). Regula este valabilă și pentru abrevierile de prenume reduse la inițiale sau pentru siglele alcătuite din inițiale majuscule: *C.N.Ș.T.* (*Consiliul Național al Științei și Tehnologiei*).

Obs. În unele nume proprii românești de persoane sau numai în variante ale lor se întâlnesc uneori scrierea învechită, cu *s* pentru *ș*: [*Ovid*] *Densuseanu*, [*Bogdan Petriceicu*] *Hasdeu* ș.a.

3.3. Părți de vorbire neflexibile

3.3.1. Adverbul

Greșeli de topică în folosirea unor semiadverbe

Nu mai îmi convin noile decizii guvernamentale?;

L.O. cam s-a grăbit în luarea unor hotărâri importante?

În limba română, adverbele reprezintă o clasă lexicală foarte bogată, care cuprinde: **adverbele propriu-zise** (*astăzi, sus, bine, frecvent* etc.) care au sens bine precizat și **nu au topică fixă** față de regent: *vin mâine/mâine vin; merge repede/repede merge; acolo m-am născut/m-am născut acolo* etc. și **semiadverbele** (structuri lexicale cu un corp fonetic monosilabic, care nu au caracteristicile unei acțiuni, ale unei stări sau ale unei însușiri): **mai, cam, prea, tot, și, nici** etc. Ca determinante ale unui verb, acestea **au topică fixă**, stând **numai** înaintea verbului și sunt singurele care se pot intercala în structura formelor verbale compuse din auxiliar și verbul de conjugat [*A și venit pe la noi.; Ar tot dormi ceasuri întregi.; S-ar cam grăbi să ajungă la destinație până la lăsarea serii.; Dacă n-ar fi, nu s-ar mai povesti.; S-a prea lăudat cu realizările sale.*], precum și în îmbinările alcătuite din negația adverbială *nu* și verb [*Nu prea răspunde.*] sau în cazul pronomelor personale și reflexive neaccentuate + verb [*Mă cam deranjează vecinii de bloc.; Se cam încurcă la lecție.*]. Se observă însă, în ultima vreme, încălcarea acestor norme ale limbii literare referitoare la topică, în special în exprimarea orală (mai ales la vorbitorii din sudul țării), dar uneori și în presa scrisă. Cele mai frecvente erori sunt cele referitoare la întrebuițarea greșită a semiadverbului *mai*, ca în exemplele: **Mai a răspuns mereu.; Nu mai mă impac.; Nu mai îmi place.; Mai mi-au trebuit niște bani.; Nu mai mă dor oasele, nu mai îmi pocnesc genunchii.**, în care ar fi fost corect ca **mai** să ocupe poziția cea mai apropiată de verb: **A mai răspuns mereu.; Nu mă mai impac.; Nu îmi mai place.; Mi-au mai trebuit niște bani.; Nu mă mai dor oasele, nu îmi mai pocnesc genunchii.** Însă e bine de știut că, atunci când o formă verbală conține două auxiliare (sau morfemul *să* și un auxiliar, în cazul conjunctivului/optativului perfect), corectă este intercalarea lui *mai* între primele două componente: **aș mai fi rămas, să mai fi cerut, o mai fi existat, aș mai fi vrut** etc. Firește, neglijarea normelor referitoare la ordinea cuvintelor într-o structură sugerează o exprimare neîngrijită și chiar condamabilă în cazul oamenilor cu pretenții ridicate de pregătire.

Obs. Semiadverbul **mai** poate fi plasat la începutul enunțurilor pentru a exprima: **continuitatea** [*Mai așteaptă câteva minute, poate va sosi și doctorul.*], **adaosul** [*Mai am de împărțit câteva cadouri pentru cei mici.*], **aproximarea** [*Mai încolo, pe dreapta, este stația de tramvai.*] sau **incertitudinea** [*Mai nu vrea și mai se lasă așteptată.*]. Folosit ca marcă a comparativului de superioritate, adverbul *mai* trebuie folosit în fața fiecărui adjectiv dintr-o enumerare, ca în exemplul: *În timpul vacanței, se vor organiza jocuri mult mai dinamice și mai distractive.* Absența acestui adverb dinaintea celui de-al doilea termen duce la înțelegerea greșită a conținutului enunțului și anume că numai primul adjectiv este la comparativ, celălalt fiind la gradul pozitiv. Așadar vom spune corect: *Oamenii mai sănătoși, mai voioși și mai voinici.*

În ceea ce privește semiadverbul **cam**, trebuie spus că poate fi plasat în poziție inițială sau mediană în cadrul enunțurilor. În poziție inițială, acesta apare destul de des în enunțuri din care lipsește verbul, cum ar fi: **Cam** *proastă vestea adusă despre cei plecați.* sau **Cam** *ciudat raționamentul folosit în argumentația ta.* Determinând un verb, acest semiadverb trebuie plasat în vecinătatea acestuia, așa cum s-a prevăzut în cazul lui *mai*. Cu alte cuvinte, este greșit să spunem/să scriem: *Se înnoptează curând, deci cam m-aș duce acasă.*, ci *M-aș cam duce acasă, deoarece se face târziu.* La fel, vom avea grijă să evităm enunțurile de tipul *Ion cam s-a săturat de necazurile pe care le are la serviciu.* și să spunem *Ion s-a cam săturat de necazurile pe care le are la serviciu.*

Semiadverbul tot (a nu se confunda cu adjectivul pronominal *tot* din enunțuri precum **Tot** *focul inimii sale s-a topit foarte repede.*) poate fi plasat **oriunde** în propoziție: la început, în centru sau la final. În funcție de amplasamentul în cadrul enunțului, dobândește sensuri noi. Iată, pentru exemplificare, două enunțuri care se deosebesc unul de celălalt doar prin poziția semiadverbului **tot**: *G.D. tot o să mărturisească cele întâmplante.* (cu sensul de „până la urmă, oricât ar fi de încăpățânat sau de reticent, tot o să-și dea drumul la gură, tot o să vorbească”). *Când va începe, o să tot spună ce are pe suflet.* (cu sensul de „o să vorbească și n-o să-l mai poți opri, o să fie greu de stăvilit”).

Folosirea improprie a unor adverbe

doar și numai vs decât

Cuvintele *decât*, *doar*, *numai* sunt adverbe de mod care au multiple semnificații precizate în DEX. Deși se pare că au un sens comun, anume acela de restricție, de exclusivitate, totuși utilizarea lor în comunicarea orală sau scrisă nu este întâmplătoare. Conform normelor limbii literare, sinonimele *doar* și *numai* (cu sensuri restrictive) se folosesc numai în enunțuri afirmative: *Am doar/numai o dorință.*; *Am văzut doar/numai trei filme semnate de același regizor.*; *Mihai a rămas la bunici doar/numai o săptămână.* *Sportiva a alergat doar/numai doi kilometri și apoi a abandonat.*

Obs. Aceste două adverbe pot fi folosite și în enunțuri negative, dar în această situație sensul lor se schimbă, nemaiavând sens restrictiv, ci **cumulativ**: enunțul *Nu mănâncă doar/numai carne.* înseamnă că *Mănâncă și altceva în afară de carne.*

Conform aceluiași norme, adverbul **decât** se utilizează doar în propoziții cu **forma negativă** a verbului: *Trenul nu a întârziat decât cinci minute.*; *Pentru acest proiect nu au fost selectați decât cinci muncitori.*; *Minerii nu au stat în grevă decât trei zile.*; *Tudor nu a citit în vacanță decât două cărți.*; *Nu a învățat suficient și, de aceea, nu a promovat decât patru din cele șapte examene.* Deși aceste reguli sunt foarte clare, mulți vorbitori nu respectă această distribuție proprie limbii literare, folosindu-l, probabil din deprinderi regionale, pe **decât** în construcții care impun utilizarea lui **doar/numai**: *Mihai a rămas la bunici decât o săptămână.*; *Tudor a citit decât două cărți în vacanță.*; *Parlamentul a adoptat decât două legi importante în această*

sesiune.; *Trenul a întârziat decăt cinci minute.* Numărul celor care comit această eroare crește de la o zi la alta. La un moment dat, greșeala poate să devină normă și poate vom fi siliți s-o aplicăm. Până atunci însă, mai precizăm încă o dată faptul că **doar și numai se folosesc în enunțurile afirmative, iar decăt în enunțurile negative.**

Obs. Afirmatia anterioară în legătură cu semiadverbul *decăt* trebuie nuanțată într-o oarecare măsură. Există *enunțuri cu subînțeles negativ*, dar cu *formă afirmativă*, în care folosirea lui **decăt este corectă**. În aceste cazuri, **decăt apare la începutul enunțului și poate fi înlocuit prin în loc să** ca în exemplele: **Decăt să stau acasă și să mă uit la televizor, prefer să mă plimb cu prietenii.**; **Decăt să citesc cartea, mai bine văd filmul.**; **Decăt să vă bateți gura de pomană, mai bine puneți mâna și faceți ceva concret.** Enunțurile echivalente, și marcate negativ, ar fi următoarele: *Nu vreau să stau acasă și să mă uit la televizor, prefer să mă plimb cu prietenii.* *N-am chef să citesc cartea, mai bine văd filmul.*; *N-are rost să vă bateți gura de pomană, mai bine puneți mâna și faceți ceva concret.* O situație asemănătoare întâlnim în expresiile mai puțin academice din categoria *Decăt să moară mama, mai bine să moară mă-sa*. Și aici întâlnim un *subînțeles negativ*, iar enunțul echivalent și marcat negativ este: *Nu vreau să moară mama, mai bine să moară mă-sa*. Același lucru este valabil și pentru enunțul *Decăt codaș la oraș, mai bine în satul tău frunțaș*, al cărui echivalent marcat negativ este *Nu vreau să fiu codaș la oraș, prefer să rămân în satul meu frunțaș*.

maxim vs maximum/minim vs minimum

Deși formal par similare, având semnificații asemănătoare, cuvintele *maxim/maximum* și perechile *minim/minimum* nu sunt substituibile și, în consecință, nu pot fi folosite unul în locul altuia într-un enunț. Fiecare dintre acestea are reguli specifice de întrebuințare. Forma corectă a acestor cuvinte depinde de statutul de **adjectiv**, de **adverb** sau chiar de **substantiv**, pe care îl au în propoziții sau în fraze. Cu valoare de **adjectiv** se folosesc **numai** formele *maxim/minim*, însoțind un substantiv cu care se acordă, ca orice adjectiv, în gen, număr și caz. Sensurile lor, conform DEX, sunt: **maxim** – *în gradul cel mai înalt, care are cea mai mare dimensiune, durată, intensitate etc.*; *foarte mare*, iar **minim** – *care are dimensiunile, durata, intensitatea, valoarea cea mai mică; foarte mic, neglijabil, neînsemnat*. Așadar, corect putem zice și scrie: *interesul maxim al societății civile, nivelul maxim al majorărilor salariale, valoarea maximă a temperaturilor, rezultate maxime în agricultură*, respectiv, *nivelul minim al apei, valoarea minimă a câștigurilor, randamente minime la unii muncitori, parametrii minimi constatați etc.*

Cu valoare **substantivală**, cuvintele analizate sunt prezentate în DOOM² și DOOM³ sub două forme: **maxim/minim**, respectiv, **maximum/minimum**, formele articulate fiind **maximul/minimul**; **maximumul/minimumul**: *Maximul/minimul istoric al monedei naționale a fost atins astăzi.*; *Mulți angajați sunt plătiți cu minimul pe economie.*; *Un maxim/un minim de efort ar fi necesar, pentru rezolvarea acestei probleme etc.* De reținut că formele substantivale articulate hotărât **maximumul/minimumul** sunt foarte rar utilizate atât în scris, cât și, mai ales, în exprimarea orală, probabil din cauza lungimii, dar și a aglomerării consonantice a acestora.

Cu valoare de adverb este folosită numai forma invariabilă **maximum**, sinonimă cu cea substantivală menționată anterior și care apare pe lângă un verb (mai rar): *m-am enervat*

maximum, suferă **maximum** sau pe lângă un numeral (foarte frecvent): *La prima vedere, individul părea să aibă maximum treizeci de ani. El bea maximum două căni de ceai pe zi.; Are voie să vorbească maximum cinci minute.; Prietenii noștri au plecat cu maximum trei ore înaintea noastră la mare.* Această regulă se aplică și pentru **minimum**: *Teza ce se va prezenta va avea minimum trei pagini.; Pentru o viață sănătoasă, trebuie să bem minimum doi litri de apă.; În fiecare dimineață, Andrei aleargă minimum trei kilometri.; Dan trebuie să împrumute minimum zece mii de euro ca să-și termine casa.* Precizăm faptul că substantivele **maximum/minimum** intră în componența locuțiunilor adverbiale **la maximum/la minimum**, ca în exemplele: *Șansele să obținem contractul au scăzut la minimum.; Zilele de concediu sunt pe sfârșite, așa că trebuie să profităm de ele la maximum.* Deși regulile stabilite mai sus sunt foarte clare, sunt mulți vorbitori care le ignoră, din neștiință sau din grabă, folosind, în mod absolut greșit, formele **maxim/minim** în construcții care impun utilizarea adverbilor **maximum/minimum** ca în exemplele: *În maxim cinci luni, firma lui va intra în insolvență.; G.D. va rămâne în arest maxim șase luni.; La alegerile locale primarii se vor mobiliza maxim.* Aceeași greșeală se constată și în cazul locuțiunilor adverbiale **la maximum/la minimum** ca în situațiile următoare: *Am trăit la maxim toate clipele vieții.; Ploile abundente solicită la maxim canalizarea orașului.; Nivelul de alertă a fost ridicat la maxim în toate țările europene.; Negustorii recunosc faptul că au redus la minim prețul produselor.; Șoferul avea în cască muzica dată la maxim.; Televizorul era dat la maxim/la minim etc.*

Ca sau Ca și...?

În DEX sunt mai multe sensuri ale adverbului **ca**. Cu valoare comparativă, înseamnă *la fel cu, cum [e], după cum [e]* și poate fi utilizat singur la exprimarea celui de-al doilea termen al unei comparații de egalitate: *E tot atât de isteț ca fratele său.; O carte ca cea din raftul de sus.* Alături **ca** este însoțit de adverbul **și** în construcții asemănătoare, corecte și acestea: *Lucrează la fel de bine ca și tine.; E la fel de atent ca și tine.,* în care **și** are valoarea unui modalizator de întărire al elementului de comparație. Unii vorbitori folosesc, în mod greșit, construcția **ca și** în scopul evitării unei cacofonii rezultate din succesiunea lui **ca** + un substantiv care începe cu consoana **c**: *E mai rău ca și copiii. Ca și culoare, materialul este foarte atrăgător.* (vezi anterior p. 23). O altă valoare de bază a adverbului **ca** este *în calitate de, drept*: *A participat ca fost elev al școlii = A participat în calitate de fost elev al școlii.; Ca răsplată, a fost dus la București. = Drept răsplată, a fost dus la București.* Atunci când particula adverbială **și** îl însoțește pe **ca** în care **ca** = *în calitate de, drept*, folosirea acestuia este total nejustificată. Aceasta este o greșeală frecvent întâlnită la foarte multe persoane, indiferent de proveniența lor socioprofesională, chiar și în cazurile în care scopul nu este evitarea cacofoniilor. Paginile internetului cuprind o mulțime de astfel de greșeli selectate din mass-media românească: *s-a prezentat ca și lider al echipei...; Nu știi ce se poartă în primăvara aceasta ca și nuanță; ca și parlamentar, aș susține proiectul...; ca și deputat în colegiul X...; ca și soluție, pot spune că...; ca și prim-ministru, am asigurat toate condițiile; o mulțime de angajați ca și salariați acolo...; lucra ca și distribuitor de bere...; ...ca și invitată, ai vrea o fată de la oraș... etc.*

Mic glosar de pleonasme

Sursa de informație o reprezintă dicționarele de pleonasme menționate în bibliografie. Formularea enunțurilor în care au fost introduse expresiile pleonastice ne aparține.

Expresia pleonastică	Formularea corectă
Regele a abdicat de la tron la data de 30 decembrie 1947. abdică vb. [< fr. <i>abdiquer</i> , lat. <i>abdicare</i>] = a renunța la tron.	...a renunțat la tron/...a abdicat
Unele prevederi ale legii... au fost complet abrogate . abroga vb. [lat. <i>abrogare</i> , fr. <i>abroger</i>] = a anula, a suprima o lege sau o dispoziție oficială; complet adv. [fr. <i>complet</i> , lat. <i>completus</i>] = în întregime	au fost abrogate/au fost anulate
Accidentul s-a produs printr-o stupidă absurditate . absurditate s.f. [lat. <i>absurditas</i> , -tis] = aberație, prostie, stupiditate; stupid adj. [lat. <i>stupidus</i>] = absurd, ilogic, irațional	...printr-o stupiditate/...printr-o absurditate/...a fost absurd/a fost stupid
Anul acesta va fi o mare abundență de cereale. abundență s.f. [lat. <i>abundantia</i> , -ae] = cantitate mare, belșug, bogăție; mare adj. = în cantitate însemnată	...vor fi cereale din abundență/din belșug; ...va fi o abundență de cereale
A făcut prea mult abuz de alcool, iar acum are probleme cu ficatul. abuz s.n. [lat. <i>abusus</i> , fr. <i>abus</i>] = întrebuițare fără măsură a unui lucru, exagerare; mult adj. [lat. <i>multus</i>] = în cantitate mare	A făcut abuz de.../A făcut exces de...
Situația actuală nu mai poate fi acceptabilă . acceptabil adj. [lat. <i>acceptabilis</i> , fr. <i>acceptable</i>] = care poate fi acceptat	...nu mai este acceptabilă/...nu mai poate fi acceptată
Drumurile spre cabană pot fi oricând accesibile . accesibil adj. [lat. <i>accessibilis</i> , fr. <i>accessible</i>] = la care se poate ajunge ușor; care poate fi ușor procurat; care se poate înțelege ușor	...sunt oricând accesibile/...sunt practicabile oricând/...pot fi folosite oricând
La testul dat anul acesta s-au adăugat în plus cinci întrebări. adăuga vb. [lat. <i>adaugere</i>] = a mai pune peste, în plus, a face să sporească	La testul dat s-au dat în plus cinci întrebări.
Câinii polițiștilor adulmecă mirosul infractorilor. adulmeca vb. [et. nec.] = (despre animale) a simți sau a descoperi cu ajutorul mirosului, prezența unui animal, a omului, a hranei	...simt mirosul infractorilor/...descoperă mirosul/...îi adulmecă repede pe infractori
Răspunsurile tale nu pot fi admisibile în fața comisiei. admisibil adj. [fr. <i>admissible</i>] = care poate fi admis; acceptabil	...nu pot fi admise/...nu pot fi acceptate
Ne-am adunat astăzi împreună pentru a sărbători succesul domnului... aduna vb. [lat. <i>adunare</i>] = a strânge la un loc ceea ce se află răspândit; a se strânge la un loc, formând un grup	Ne-am adunat astăzi pentru a sărbători succesul domnului...

Expresia pleonastică	Formularea corectă
Înainte meciului o mare afluență a suporterilor se îndrepta spre stadion. afluență s.f. (fr. <i>affluence</i> , lat. <i>affluentia</i>) = mulțime de oameni, îmbulzeală, aflux	...o afluență a suporterilor.../o mulțime de suporterii...
L-a descoperit cu o alcoolemie în sânge de 0,98 mg și i s-a întocmit dosar penal. alcoolemie s.f. (fr. <i>alcoolémie</i>) = prezență temporară a alcoolului în sânge	L-a descoperit cu o alcoolemie de 0,98 mg și i s-a întocmit.../l-a descoperit în sânge 0,98 mg de alcool și...
Studentii și-au adus aportul la salvarea unor victime ale inundațiilor. aport s.n. (fr. <i>apport</i>) = contribuție materială, intelectuală etc. adusă de cineva...	...au contribuit la salvarea... și-au adus contribuția la...
S-ar putea ca în toamnă să fie două rânduri de alegeri electorale . electoral adj. (fr. <i>électoral</i>) = privitor la alegeri, în vederea alegerilor	...s-ar putea să se organizeze alegeri anticipate...
Președintele comisiei a ținut o scurtă alocuțiune în fața candidaților. alocuțiune s.f. (fr. <i>allocution</i> , lat. <i>allocutio</i> , -nis) = scurtă cuvântare ocazională	...a rostit o scurtă cuvântare.../...a rostit o alocuțiune...
Fără să vreau am asistat la o altercație verbală între doi vecini. altercație s.f. (fr. <i>altercation</i> ; lat. <i>altercatio</i> , -nis) = schimb violent de cuvinte între două sau mai multe persoane	...am asistat la o altercație între doi vecini
Starea bolnavului s-a ameliorat în bine în ultimele zile. ameliora vb. (fr. <i>améliorer</i>) = a [se] îmbunătăți, a [se] îndrepta	Starea bolnavului s-a ameliorat în ultimele zile.
Inundațiile din Moldova au avut o mare amploare . ampliare s.f. (fr. <i>ampleur</i>) = însușirea de a fi amplu, mare, întins	...au fost de amploare.../au fost foarte mari
Anexez alăturat la cererea din dosar următoarele acte. anexa vb. (fr. <i>annexer</i>) = a alătura, a adăuga, a atașa	La cererea formulată, anexez următoarele acte.
Colegii de promoție au aniversat 10 ani de la terminarea liceului. aniversare s.f. (fr. <i>anniversaire</i> , lat. <i>anniversarius</i> , -i) = faptul de a aniversa; aniversa vb. (fr. <i>anniversaire</i>) = a sărbători împlinirea unui număr de ani	...au sărbătorit 10 ani de la.../...au participat la sărbătorirea a 10 ani de la...
Meteorologii au anticipat din timp/dinainte inundațiile ce s-ar putea produce. anticipa vb. (fr. <i>anticiper</i> ; lat. <i>anticipare</i>) = a face sau a spune ceva înainte de o anumită dată; a prevedea, a prevesti; dinainte (adv. de + înainte) = din timp, înainte de	Meteorologii au anticipat inundațiile.../Meteorologii au prevăzut inundațiile...
La demonstrație au participat aproape vreo (cam, circa) cinci mii de oameni. aproape adv. (lat. <i>ad-prope</i>) = aproximativ, cam; vreo adj. pron. nehot., adv. = aproape, aproximativ, cam, circa	...au participat aproape.../...au participat cam.../circa.../...au participat aproximativ...

Expresia pleonastică	Formularea corectă
Între membrii familiei noastre există o bună/o plăcută armonie . armonie s.f. (fr. <i>harmonie</i> ; lat. <i>harmonia</i> , -ae) = potrivire desăvârșită, concordanță (între persoane, sunete etc.); bună înțelegere ; plăcut adj. (lat. <i>placere</i>) = agreabil, bun, care place, frumos	Între membrii familiei... există o bună înțelegere/o deplină armonie .
Uităm cu greu plăcuta aromă mirositoare a bucatelor de Crăciun. aromă s.f. (fr. <i>arôme</i>) = emanație a unor substanțe plăcut mirositoare ; miros tare și plăcut; mireasmă, parfum	Uităm cu greu aroma bucatelor de Crăciun.
Conducerea societății este capabilă să-și autoadministreze singură resursele economice.	...este capabilă să-și autoadministreze resursele .../...să-și administreze singură ...
Aceasta este autobiografia mea proprie pe care o semnez. autobiografie s.f. (fr. <i>autobiographie</i>) = expunere a vieții unei persoane făcută de ea însăși; auto- = element de compunere savantă care arată că acțiunea se referă la subiect; are și semnificația de la sine, prin mijloace proprii (fr., it. <i>auto</i> ; gr. <i>autos</i> = însuși)	Aceasta este autobiografia pe care o și semnez.
Numeroase avalanșe de zăpadă s-au produs în munții Bucegi. avalanșă s.f. (fr. <i>avalanche</i>) = masă de zăpadă care se desprinde de pe versantul unui munte	În munții Bucegi s-au produs numeroase avalanșe .
În munți se semnalează averse de ploaie . aversă sf. (fr. <i>averse</i>) = ploaie torențială de scurtă durată	...se semnalează ploi puternice/se semnalează averse
...au avertizat din timp...	vezi anterior a anticipa ...
Cercetătorii s-au axat în jurul problemei încălzirii globale... axa vb. (fr. <i>axer</i>) = a (se) desfășura într-un anumit sens; a (se) concentra în jurul a ceva	Cercetătorii s-au axat pe problema încălzirii globale ...s-au concentrat în jurul ...
La cei 90 de ani, și-a găsit un adăpost într-un azil de bătrâni . azil s.n. (fr. <i>asile</i>) = instituție de asistență socială pentru întreținerea bătrânilor	...și-a găsit adăpost într-un azil/într-un cămin de bătrâni .
În mijlocul casei lui Hagi Tudose era mult bănet . bănet s.n. (<i>ban</i> + suf. -et) = bani mulți, avere mare în bani ; -et sufix cu semnificația mult, mulți : <i>brădet, făget, nucet</i> (sufix colectiv)	În mijlocul casei... era mulți bani .
Echipa gazdă a beneficiat de numeroase avantaje . beneficia vb. (fr. <i>bénéficier</i>) = a trage foloase , a profita, a avea un câștig	...a avut parte de numeroase avantaje
Ajungând la fântână, am observat că drumul se bifurcă în două direcții. bifurca vb. (fr. <i>bifurquer</i>) = a se despărți în două ramuri , în două direcții	...drumul se desparte în două direcții /...drumul se bifurcă

Index

Prezenta listă de cuvinte – o copie selectivă după *DOOM*² – vine în sprijinul celor care nu dețin un dicționar ortografic și ortoepic al limbii române, fiind concepută ca un instrument prin care aceștia pot să compare răspunsurile date la sarcinile formulate în diferitele capitole ale cărții cu formele corecte înregistrate în *Index*. Au fost selectați, în forma lor corectă, termenii care au constituit materialul lingvistic utilizat în diferitele întrebări, precum și alte cuvinte a căror scriere/pronunțare reprezintă o dificultate pentru mulți vorbitori. Semnul exclamării (!) indică modificări de normă față de *DOOM*² ale formelor lexicale din prima parte a indexului, dar și ale celor flexionare corecte cuprinse în a doua parte. Ortografia numelor proprii de localități, de personalități este preluată din *DOOM*, 1989, pp. 669–688.

1. Cum scriem, cum pronunțăm

A

abis s.n., nu *abis*

ablaut [*a-blaut/ab-laut*] s.n., nu *ablaut*

absorbție (încorporare) [-*sorb-ți-e*] s.f., nu *absorbțiune*

abstracție/abstracțiune (dar numai *abstracție* în: *a face-*) [*ți-u-*] s.f.

abțibild s.n., nu *acțibild*, *agțibild*

acaju adj. invar./s.m.(arbore)

acatist s.n., nu *acatist*

acătării (*mai-*) (pop., fam.) [-*rii*] adj. invar., nu *acătări*, *acătărea*

acelație [*ți-e*] s.f., nu *acelațiune*

acepție (înțeles) [*ți-e*] s.f., nu *acepțiune*

acesoriu [*riu* pron. *riū*] adj. m./s.n., nu *acesoriu*

aciua [*a se-*] (pop.) [-*ciu-a*] vb., nu *aciua*

acnee s.f., nu *acneie*

acoladă s.f., nu *acoladă*

lacont s.n., pl. *aconturi*

acoperământ s.n., nu *acoperemânt*

acropolă (citadelă) [*a-cro-*] s.f., nu *acropolă*

actoriță (înv.)/**actriță** s.f.

acuarelă [-*cua-*] s.f.

acuarelîst [-*cua-*] s.m.

acum/(pop., fam.) **acuma** adv.

acuratețe s.f., nu *acurateță*, [def. de pl.]

acvaforte s.f. (gravuri), nu *aqua forte/agvaforte*

acvamarin s.n., nu *agvamarin*

acvariu [*riu* pron. *riū*] s.n., nu *agvariu*, *aquariu*

acvatic adj. m., nu *agvatic*

acvilă s.f., nu *agvilă/acvilă*

adagio (muz.) s.n., adv. (sil. -*gi-o*)

adagiu s.n. (maximă) [-*giu* pron. -*giū*]

adaos s.n., nu *adaus*

adăuga [*a-*] [-*dă-u-*] vb., nu *adăugi*, *adăogi*

adăugare [-*dă-u-*] s.f., nu *adăugire*

adăugită [-*dă-u-*] adj. f., nu *adăogită*

ladendă/(lat.) **addenda** (ansamblu de note adiționale (fil.) s.f. abr. *add.*
adecvat adj. m., nu *adegvat*
adesea/adeseori adv., nu *adese*
adeverință s.f., nu *adeverență*
adiacent [-*di-a-*] adj. m.
adică adv., nu *adică*
ladineauri/(înv.) **adineaori** [-*nea-uri/-nea-ori*] adv., nu *adineaurea*
lad-interim/(lat.) adj. invar.; abr. *a.i./ad.int.*
ad litteram (lat.) loc. adj., loc. adv., nu *ad-litteram*, abr. *ad. litt.*
administrație [ți-e] s.f., nu *administrațiune*
ADN [cit. *adenē*] s.n., art. *ADN-ul*
adolescent s.m., nu *adolescent*
adopție [ți-e] s.f., nu *adopțiune*
Adormirea Maicii Domnului (sărbătoare) s. propriu, f.
aducere aminte (tempo lent)
aducere-aminte (tempo rapid) loc. s.f.
laducție (anat.) [-ți-e] s.f.
laducțiune (tehn.)[-ți-u-] s.f.
adulter adj. m./s.n., nu *adulter*
afectuos [-*tu-os*] adj. m., nu *afectos*
lafgan adj. m., s.m.
lafgană (limbă) s.f.
Afganistan/Afghanistan s. propriu, n.
afin 1 (arbust) s.m.
afin 2 (rudă) s.m.
afină 1 (fruct) s.f.
afină 2 (rudă) s.f.
afix s.n., nu *afics*
afluent [*a-flu-*] s.m., nu *afluent*
afluență [*a-fu-en-*] s.f., nu *afluență*
afro-americană [*a fro-*] s.f.
afro-asiatic [*a-fro-a-si-*] adj. m., nu *afroasiatic*
afrodiziac adj. m., s.n., nu *afrodisiac*
afterschool (engl.) [pron. *aftărsku*] s.n.
aftershave (engl.) [pron. *aftărșev*] s.n.
afuzali (soi de struguri) s.m., nu *afuzali*
agă s.m., art. *aga*, g.-d. art. *agăi*, pl. *agi*
agheasmă s.f., nu *agheazmă*, *aghiasmă*
aghiotant [-*ghio-*] s.m.
agora (piață publică în Grecia antică) [gr.] s.f.
agoră (spațiu public) s.f.
lagriș (plantă) s.m., nu *agriș*
lagrișă (fruct) s.f., nu *agrișă*
agroalimentar [-*gro-a-*] adj. m., nu *agro-alimentar*
lagrobiologă [livr.]/[colocv.] **agrobiologă** s.f.
lagronoamă [rar] s.f., nu *agronomă*
aheean [-*he-ean*] adj. m., nu *aheian*
aici adv., nu *aicea*
aide-mémoire (fr.) [pron. *edmemură*] s.n.
laidoma adv., adv., nu *aidoma*
laievea adj. invar., adv., nu *aieve*
aisberg [*ais-*] s.n., nu *iceberg*
aiura [a-] (a delira) vb., nu *aiuri*
ajutora [a-] vb., nu *ajutori*
ala-bala interj.
Alah s. propriu, m., nu *Allah*
alaltăieri [-*tă-ieri*] adv., nu *alaltă-ieri*
alaltăieri-dimineată [-*ieri*] adv.
alaltăieri după-amiază [-*ieri*] adv.
alaltăieri după-masă [-*ieri*] adv.
alaltăieri-noapte [-*ieri*] adv.
alaltăieri-seară [-*ieri*] adv.
alaltăseară (fam.) adv.
alandala (fam.) adv., nu *halandala*
lalături adv., nu *alătura*
Alba-ca-Zăpada s. propriu, f.
Alba Iulia (oraș) s. propriu, f.
albaiulian [-*li-an*] adj. m., s.m., nu *alba-iulian*
albaiuliancă [-*li-an-*] s.f.
alb-albaștri adj. m.
lalba-neagra (joc de noroc) [*nea-gra*] s.f.
alb-argintiu [*alb-ar-*] adj. m.
alcohol s.n., nu *alcol*

aldămaș s.n., nu *adălmaș*
aleatoriu [*riu* pron. *rîu*] [-*le-a-*] adj. m., nu *aleator*
alelei (pop.) interj., nu *alelei*
aleluia interj., nu *alilua*
allică s.f., sg., nu *alice*; pl. *alice*
alienare [-*li-e-*] (înstrăinare) s.f.
alienație [-*li-e-*, -*ți-e*] (boală) s.f.
alineat [-*ne-a-*] s.n., abr. *al./alin*.
aliniat [-*ni-at*] adj. m.
alo 1 (apel telefonic) s.n., pl. *alouri*
!alo 2 interj., nu *alo*
!alocuri (pe-) [rar] loc. adv., nu *alocurea*
altădată (odată, odinioară) adv.
altă dată 1 (altă zi din calendar) adj. pron. + s.f.
altă dată 2 (în altă împrejurare) loc. adv.
altcareva [reg.] pron. nehot., nu *altcareva*
alteori [-*te-ori*] adv., nu *alteori*
Alteța Sa/Voastră loc. pr.
altminteri [*alt-min-teri*] adv., nu *altminterea*,
altmintrelea
!alunică [rar] s.f., nu *alunea*
alură [pron. după fr. *alüră*] s.f., nu *alüră*
alvițar s.m., nu *halvițar*
alviță s.f., nu *halviță*
amăreală s.f., nu *amărală*
!amândoi pr. m., adj. pr., nu *amundoi*, g.-d.
(antepus) *amânduor*; singur/postpus
amânduora
!ambiguu [*guu* pron. *guü*] [-*guu*]/**ambiguu**
[*guu* pron. *guu*] (desp. -*gu-u*) adj. m., nu
ambigu
ambitus s.n.
ambulatoriu [*riu* pron. *rîu*] adj. m./s.n., nu *ambulator*
amfibi [*biu* pron. *bîu*] adj. m., s.n., nu *anfibi*
amfitrioană [-*tri-oa-*] s.f., nu *anfitrioană*
amfitrion [gazdă] s.m., nu *anfitrion*
amiază [-*mia-*] s.f., nu *amiez*, *amiaz*

amnezie [*am-ne-/a-mne-*] s.f., nu *amnezie*
amnistie s.f., nu *amnestie/amnistie*
amor-propriu [*priu* pron. *priü*]s.n.; art. *amorul-propriu*
amper-oră s.m., pl. *amperi-oră*, nu *amperoră*
!anaforă (figură de stil) s.f., nu *anqforă*
anăfură (pâine sfințită) s.f., nu *năfură*
!analogă adj. f., nu *analogă*
analog adj. m., s.n.
ananghie (reg., fam.) [-*ghi-e*] s.f., nu *ananghie*
anarhoindividualism [-*du-a-*] s.n.
anatemă s.f., nu *anatemă*
anatomofiziologic [-*zi-o-*] adj. m., nu *anatomofiziologic*
!anatomopatologă (livr.)/(coloc.) **anatomopatologă** s.f.
angelică adj. f.
!anghelică s.f., nu *angelică*
angină s.f., nu *anghină*
anglo-american adj. m., s.m.
anglo-francez adj. m., s.m.
angora (lână) s.f., nu *angora*
angro 1 adj. invar., adv.
angro 2 s.n.
Ankara (tc.) s. propriu, f., nu *Ankara*
an-lumină s.m.
!anost adj. m., nu *anost*
antedată (a-) vb., nu *antidata*
antediluvian [-*vi-an*] adj. m., nu *antidiluvian*
antemeridian (dinainte de amiază) (livr.) adj. m., nu *antimeridian*
antenuptial [-*ți-al*] adj. m., nu *antinuptial*
antevorbitor s.m., nu *antivorbitor*
anti 1 adj. invar., adv.
anti 2 prep. (a vota - democrație)
!antic adj. m., nu *antic*
anticameră (cameră de așteptare) s.f., nu *antecameră*
antigel s.n.

Cuprins

Cuvânt-înainte	7
Abrevieri	9
Capitolul 1	11
Aspecte fonetice	
1.1. J, Ș + a sau ea în radicalul și în terminația cuvintelor?	11
1.2. Rostim e sau ie la inițiala cuvintelor?	12
1.3. Pronunțăm cs sau gz?	14
1.4. Rostim și scriem cu s sau ș?	16
1.5. Rostim și scriem cu s sau z?	17
1.6. Rostim oa sau o în neologisme?	18
1.7. Pronunțăm o-o sau o?; u-u sau u?; u-e sau u-ie?	18
1.8. Accentuări corecte sau accentuări greșite?	19
1.8.1. Rostim <i>prevedere</i> sau <i>prevedere</i> ?	19
1.8.2. Domnii <i>Morariu</i> și <i>Pădurariu</i> ? sau domnii <i>Morariu</i> și <i>Pădurariu</i> ?	21
1.8.3. Greșeli curente în pronunțarea unor nume proprii străine	22
1.9. Cacofoniile. Modalități de evitare	23
Capitolul 2	24
Aspecte lexicale	
2.1. Influențe ale anglicismelor în lexicul românesc	24
2.2. Paronimele. Atracția paronimică	26
2.3. Folosirea improprie a termenilor	27
2.4. Construcții repetitive	29
2.4.1. Pleonasmul	29
2.4.2. Tautologia	30

Capitolul 3	31
Morfosintaxa	
3.1. Substantivul și construcțiile nominale. Aspecte flexionare	31
3.1.1. Toponime cu formă de plural	31
3.1.2. Scrierea cu <i>i, ii, iii</i> la substantive și adjective	32
3.1.3. <i>Doamnă prim-ministru?</i> sau <i>Doamnă prim-ministră?</i>	33
3.1.4. Pluralul substantivelor neutre	34
3.1.5. Alte aspecte flexionare	37
3.2. Verbul și construcțiile verbale.	43
3.2.1. Folosirea corectă a unor verbe de conjugarea a II-a	43
3.2.2. Două verbe sinonime: <i>a vrea</i> și <i>a voi</i>	44
3.2.3. Capcanele verbului <i>a trebui</i>	44
3.2.4. Imperativul verbelor <i>a zice, a face, a duce, a fi</i>	46
3.2.5. Folosirea corectă a verbelor <i>a preceda</i> și <i>a continua</i>	48
3.2.6. Folosirea corectă a verbului <i>a crea</i>	49
3.2.7. <i>În ceea ce privește?</i> sau <i>În ceea ce privesc?</i>	50
3.2.8. <i>Nu se merită să?</i> și <i>Nu se există să?</i>	51
3.2.9. <i>Recunoaște-ți greșelile?</i> sau <i>Recunoașteți greșelile?</i>	51
3.2.10. Forme corecte de viitor	52
3.2.11. <i>Îmi cer scuze?</i> sau <i>Vă cer scuze?</i>	52
3.3. Părți de vorbire neflexibile.	54
3.3.1. Adverbul.	54
3.3.2. Prepoziția	58
 Capitolul 4	 64
Acorduri și dezacorduri gramaticale	
4.1. Aspecte ale acordului predicatului cu subiectul	64
4.1.1. Propoziții cu subiect unic.	64
4.1.2. Propoziții cu subiect multiplu	69
4.1.3. Acordul numelui predicativ sau al participiului pasiv cu subiectul multiplu.	72
4.2. Acordul în cazul grupurilor nominale	73
4.2.1. Construcții adjectivale	73
4.2.2. Construcții pronominale.	74
4.2.3. Construcții nominale în genitiv-dativ	77

4.2.4. Construcții cu numerale cardinale și ordinale	78
4.2.5. False acorduri. Cazuri de hipercorectitudine	83
Mic glosar de pleonasme	85
Index	99
1. Cum scriem, cum pronunțăm	99
2. Forme flexionare corecte	143
Bibliografie	163
Despre <i>Capcane ale limbii române</i>	167